

Lengyelország

Európa regionális társadalomföldrajza

II.

Lengyelország térképe

Lengyelország NUTS 2 szintű régiói

Alapadatok

- $t = 312\,685 \text{ km}^2$
- Lakosság = 38,6 millió fő
  - Lengyel: 96,7%
  - Német: 0,4%
  - Belorusz: 0,1%
  - Ukrán: 0,1%
- GDP/fő: 12000 USD (vásárlóerőparitáson alapuló)
- Munkaerő
  - Mezőgazdaság: 16,1%
  - Ipar: 29%
  - Szolgáltatások: 54,9%
- Vallás: katolikus: 97,8%
- Munkanélküliség: 19,5%
- Adminisztratív beosztás: 16 vajdaság/NUTS II. régió

Gazdaságtörténet

■ Államalapítás

- 965: I. Mieszko: Római (!!!) kereszténység felvétele
  - Elkülönültek a keleti szlávoktól
- Visztula középső és alsó szakaszán: magterület
- Nem volt tengeri kapu eredetileg

■ Tatárjárás (1241-1287)

- népesség erőteljes ritkulása → rabszolga kereskedelem
- 1287 után stabilizálódik az állam

■ XIV. sz. elejétől-XV. sz-ig: feudalizmus fénykora

- Jagelló dinasztia

- Európa egyik legfőbb gabona

- 1370: Nagy Lajos: Lengyel-

- 1386: Lengyel-litván perszo

■ 1568: Egyesül a két királyság

- Nem képes ezt a hatalmas á

- Erős feudális kiskirályságok

■ 1667: Cári Oroszországgal (Andrusovi szerződés)

■ Lengyelország felosztása

- 3-as lépcsőben: 1772-93-95

- **Megszűnt az önálló lengyel állam !!!**

- 3 eltérő fejlődés:

- **Dél:** Ausztria

- Galícia: Lublin központtal, textilipar

- A lengyel nemességre építettek (!)

- **Kelet:** Oroszország

- Legfejletlenebb és legnagyobb rész, erős földesúri feudális függés

- Teljes cári önkényuralom, viszont hatalmas felvevőpiac

- **Ény:** Poroszország

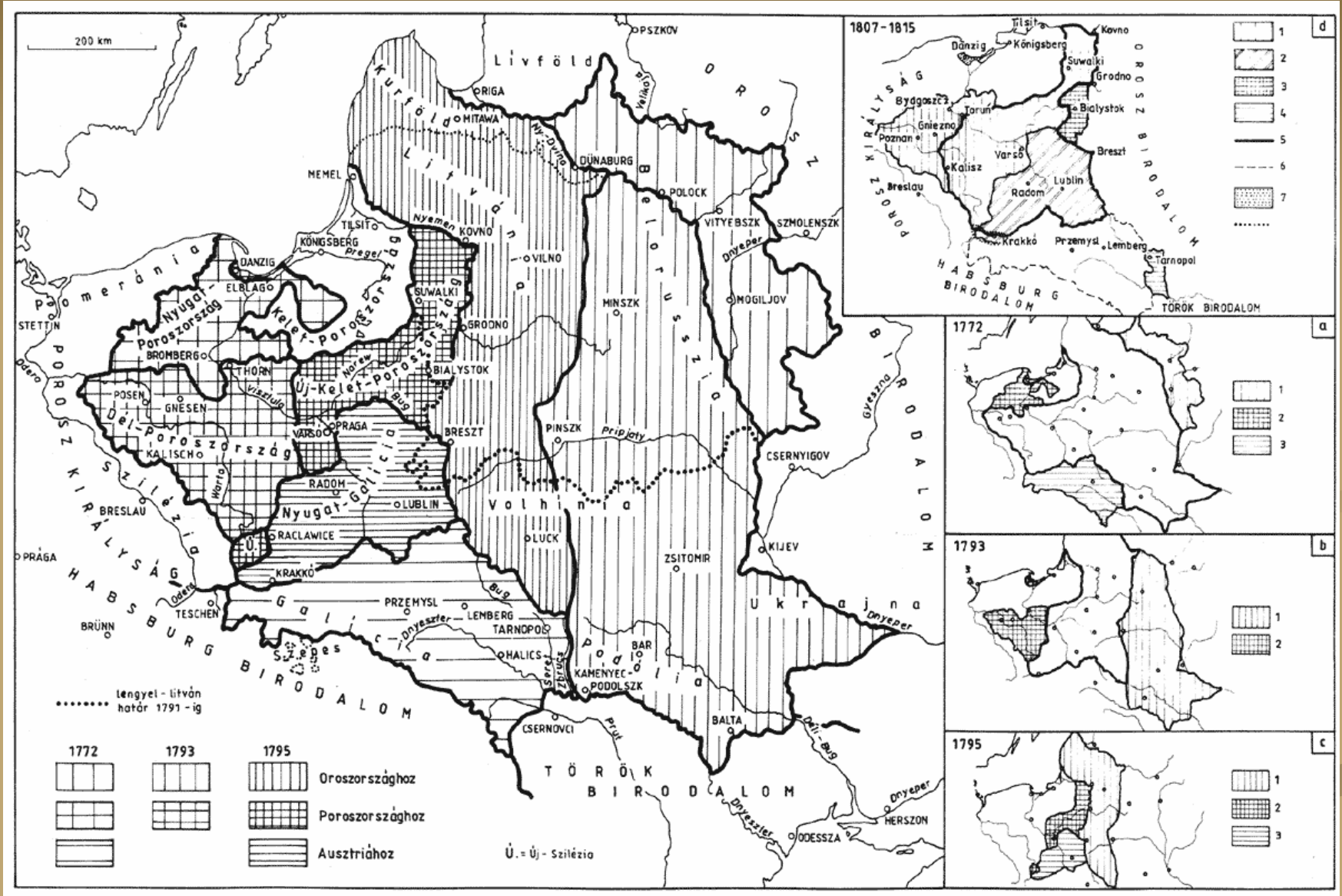
- Szoros kapcsolat Porosz, illetve Németországgal (elnémetesedés)

- Mezőgazdasági, élelmiszeripari feldolgozás: ipari üzemekkel

- Lodz: könnyűipar/textilipar + élelmiszeripar

- **Junker-típusú birtokok** tipikus térszíne: kapitalizálódó nagybirtokok, élelmiszer feldolgozó üzemekkel

Lengyelország felosztása (1772-95)

- 1807-1815: Napóleon
  - Varsói Nagyhercegség: oroszokhoz csatolták később
- 1 évszázadra lekerült Lengyelország Európa térképéről (!!!)

I. világháború után

- Jelentős kelet német területeket szerzett
- Breszti béke: még jóval keletebbre volt, mint ma
  - Belorusszia és Ukrajna nyugati sávjáig
  - Migráció keletre: hivatalnokok, önkényuralmi rendszer az ukránok, beloruszok fölött
  - 1,5 millió ember/Keleti átmeneti sáv
- Európa egyik legszegényebb országa
  - Tömeges kivándorlás (USA kb. 2 millió fő)
  - Falusi gazdaságok: 5 ha alatti kisbirtokok
- Danzig-i korridor: kérdéses és vitatott terület

II. világháború

■ 1939-45:

- 6 millió esett áldozatul (zsidók szinte teljes eltűnése)
- Nemzeti vagyon 40%-a
- Demográfiai vákuum (+ a kitelepítettek)

■ 1945 után:

- Megszűnnek a porosz területek
- Lengyelország nyugatabbra került az Odera vonaláig
- Szovjetunió: Kalinyingrád/Königsberg + a keleti átmeneti sáv (lakosságcserek)
- Lakosságcsere: keleten + nyugaton

(minden németet kitelepítettek 7 millió fő: utána 20 évig tartott a demográfiai űr kitöltése)

Tervgazdálkodás / Szocializmus időszaka

- LEMP: Lengyel Egyesült Munkáspárt
  - Erőltetett iparosítás
  - 1950-es évek: szén + kohászati vertikumok
    - Krakkó
    - Varsó
    - Scanina
    - Glogów
  - Később próbálnak áttérni a feldolgozóipar felé

A lengyel szocializmus sajátosságai

- **A) Legkevésbé szovjetbarát**
(1940: Katyni mészárlás, 1944 varsói felkelés cserbenhagyása)
- **B) Vallás: Római katolikus vallás továbbra is erős szerepe** (1978: II: János Pál pápa)
- **C) Mezőgazdaság: Nincs szövetkezetesítés, megmaradtak a kisparaszti gazdaságok**
- **D) Szolidaritás: Munkás és értelmiségi ellenállás** (1956, 1970, 1976, 1980)
- **E) Rendkívül nyitott országgá vált: licence vásárlások, társadalmi nyitottság**

További jellemzők

- Mezőgazdaság
  - Féloldalas gazdasági felépítés
  - Megmaradtak a falusi gazdaságok **MAGÁNKÉZBEN !!!**
  - Ún. mintagazdaságok (szövetkezeti próbálkozások az új területeken <10%)
- Óriási munkásosztály alakult ki
  - Erős hatalom százezrek kezében
  - A társadalmi önigazgatás felé tartott (**SZOLIDARITÁS**)
    - Erős szakszervezeti mozgalom
    - Nyílt elégedetlenség

- 1970: Gdansk:
  - Tüntetés a hajógyárban
  - 42-en haltak meg, belelövettek tömegbe
  - A hatalom nyíltan konfrontálódik saját munkásosztályával (ezután erősödik meg a szolidaritás)
- 1981: (1970 10. évfordulója) Szükségállapot hirdetése (Jaruzelski kivezényelte a hadsereget)
- **Ún. megelőlegezési koncepció:**
  - Gierek párttitkár
  - Probléma: féloldalas gazdaság, stagnáló életszínvonal

Megelőlegezési koncepció

- Feszültségek feloldása
    - külföldi hitelek felvétele
    - Széles ágazati struktúra fejlesztés elérése
      - Licence típusú fejlesztés
    - Nyugatra nyitás
-
- **IDEOLÓGIA:** A felvett hiteleket a beruházási szférára és az életszínvonal növekedésére fordítják.
    - 15 éves lakásépítési program
    - Ez az életszínvonalat emelte volna

■ Azonban:

- A licence típusú fejlesztésekkel nem érték el a céljukat
- Olyan nagy exportra számítottak, hogy még a kölcsönöket is visszafizethetik
- 21 országból összesen 450 licence.
- **ADÓSSÁGSPIRÁL** alakult ki
  - Kamatos kamat: az 1980-as évekre teljes csőd
  - 1978: Fizetésképtelen Lengyelország
  - 1980 december: szükségállapot bevezetése
- **1980-as évek: Az elveszett évtized**
  - 1983-ig szükségállapot
  - A nemzeti jövedelem 1/3-a vészett el
  - A szolidaritás egyre erősebb lesz

Rendszerváltás (1989-)

- A Szolidaritás hatalomra kerül
  - Lech Walesa, egykori hajógyári munkás
    - Garancia volt a társadalmi békére
    - Köztársasági elnök lett.
  - Nem tudták Lengyelországot stabilizálni
- Balzerovic kormány
  - Sokkterápiás módszer

- Kedvező természeti feltételek

- Jelentős ipari ország
- Jó mezőgazdasági feltételek
- Tranzitország

- Nem megfelelő súly a világgazdaságban !!!

Gazdasági aktivitás

Economic Activity

INDUSTRY

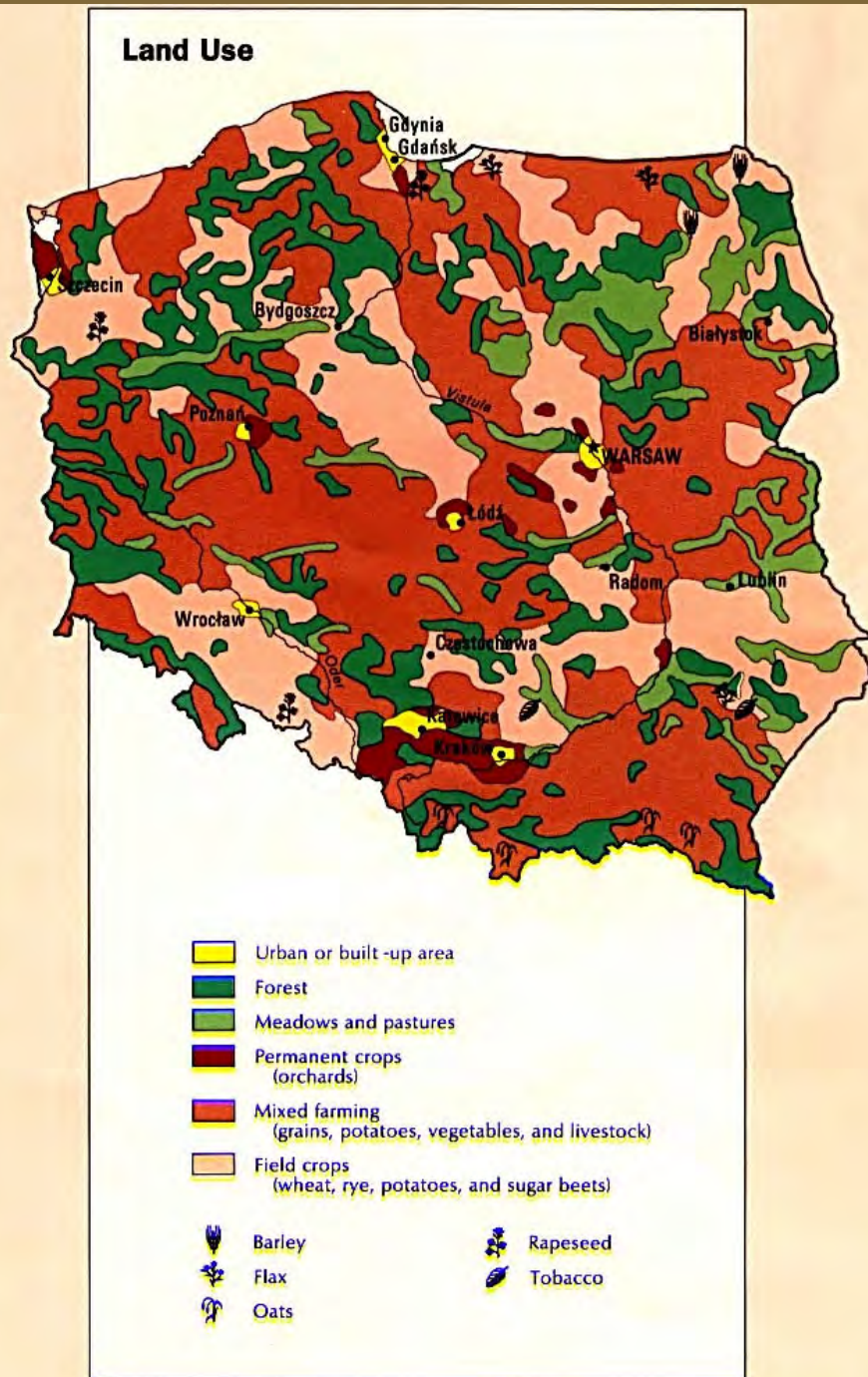
Ferrous and nonferrous mining and metallurgy	Shipbuilding
Machinery, metal goods, and building materials	Textiles and clothing
Chemicals	Food processing
Petroleum refining	Light industry (wood, paper, glass, and ceramics)

MINERALS

Hard coal	Cu Copper
Brown coal	PbZn Lead and zinc
Iron ore	

Földhasználat

Felhasznált források

- PROBÁLD F. (szerk.) (2000): Európa Regionális Földrajza – ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2000. 580 p.
- Probáld F., 2000. CD-rom
- A CIA adattára: www.cia.odci.gov
- The University of Texas at Austin térképtára (www.lib.utexas.edu/maps)
- Erdélyi magyar adatbank (www.adatbank.transindex.ro)
  - (Köztes-Európa térképtár; Sebők László térképgyűjteménye)
- Előadásjegyzetek (Dr. Aubert Antal: Európa regionális földrajza c. tantárgy)